

7 Μαΐου

Θέλετε να τὰ εἰπώμεν μιὰ γιὰ πάντα, να μείνωμεν σύμφωνοι καὶ να μὴ ἐπανέλθωμεν πλέον; Μετὰ τὴν σημερινὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τῆς Βιοτεχνικῆς Ἐκθέσεως, ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν, ὅτι μᾶς εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον να κάμωμεν μιὰν τελετὴν εὐπρεπῆ καὶ ἐπιδητικὴν. Ἐπίσημοι ἢ ἀνεπίσημοι, ἐκκλησιαστικαὶ ἢ πολιτικά, κατὰ πρόγραμμα κυβερνητικὸν ἢ κατὰ πρόγραμμα ἰδιωτικόν, ἐπὶ παρουσίᾳ ὄλων τῶν ἐν τέλει ἢ ἐπὶ παρουσίᾳ μόνον τῶν ἐνδιαφερομένων, πολυξέοδοι ἢ πτωχικαὶ, πάνδημοι ἢ οἰκογενειακά, αἱ τελεταὶ μᾶς στεροῦνται τοῦ ἀπαραιτήτου ἐκείνου στοιχείου τῆς τάξεως, τῆς ἁρμονίας, τῆς ἐνόητος, τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει να θαυμάζωμεν τόσον τὰς τελετὰς τῶν ξένων, καὶ αὐτὰς τὰς ἐν μέσῃς Ἀθήναις τελουμένας.

Πρῶτον, φαίνεται ὅτι ἐκ φύσεως δὲν ἔχομεν συναίσθησιν τοῦ παρερχομένου χρόνου. Εἰς τὴν τελετὴν μεταβαίνομεν κατὰ κανόνα τοῦλάχιστον ἡμίσειαν ὄραν βραδύτερον τῆς ἀναγραφόμενης ἐν τῷ προσκλήτηρι. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἔχει μόνον τὴν ἀρετὴν να ὑποβάλλῃ εἰς βασιανιδτήρια προσδοκίας τοὺς ἀδιορθώτους τυπικούς, οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν να πέρνουν τὰ προγράμματα τοῖς μετρητοῖς. Μεταξὺ αὐτῶν σήμερον ἦτο καὶ ὁ Σ. Μητροπολίτης, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη να περιμείνῃ μετὰ τὸν βαρὺν ἀρχιερατικὸν μανδύαν κ' ἐγὼ δὲν ξεύρομαι πόσον ἔως νὰ χρίσῃ τὸν ἁγιασμόν του. Δεύτερον, δὲν ἔχομεν συναίσθησιν τοῦ χώρου νομιζόμεν ἐξαφῆνα ὅτι εἰς μικρὸς πρόδομος μεγάρου, εἰμπορεῖ ὄχι μόνον να περιλάβῃ ἀνέτως ὄλους μᾶς τοὺς προσκεκλημένους, ἀλλὰ καὶ νὰ φήσῃ τόπον ἀρκετὸν διὰ τὴν τελετὴν. Οὕτως ἀποβαίνει ἄλλος ἠράκλειος ἢ τήρησις τῆς τάξεως· μόλις καὶ μετὰ βίας συγκρατοῦνται εἰς τὸν στενὸν τὸν κύκλον οἱ παρευρισκόμενοι, εἰς τὸ τέλος δέ, ἂν ὄχι πολλακίς εἰς τὴν ἀρχὴν, παρατηρεῖται τοιοῦτος συμψυρμός ἀνεπισήμων καὶ ἐπισήμων, ὥστε νομίζεις ὅτι τὸ σύνολον τοῦ θεάματος διεσαλεύθη καὶ μετεβλήθη εἰς ἐρείπεια ὑποσεισμοῦ. Τρίτον, εἴμεθα φύσει δημοκρατικοί· δὲν ἀνεχόμεθα πολὺ τὰς διακρίσεις καὶ θέλομεν να εἴμεθα εἰς ἴσους, ὄλοι πρῶτοι. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ὁ βασιλικὸς χαιρετισμὸς, τὸν ὁποῖον ἀνακρούει ἢ μουσική, μᾶς κάμνει να ὑποψιθυρίζωμεν καὶ να ὑπομειδῶμεν, ἢ δὲ εἰσόδος τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἢ ὅποια ἔπρεπε να διασπερῆ ριγὸς συγκινήσεως εὐλαβοῦς καὶ να καθιστᾷ τὴν τελετὴν, μὴν αὐτῆ, ἐπίσημον καὶ ἐπιβάλλουσαν, μᾶς εὐρίσκει. . . καὶ μᾶς ἀφίνει ὅπως μᾶς εὔρε. Τέταρτον, ἔχομεν μιὰν ἱεροτελεστίαν ἁγιασμοῦ πολὺ μακρὰν, πολὺ κουραστικὴν, πολὺ βυζαντινὴν καὶ πρὸς ἐπιμέτρον, ἔχομεν τὴν εὐσέβειαν να

θεωρῶμεν τὴν ἱεροτελεστίαν αὐτὴν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀπαραίτητον. Πέμπτον· μετὰ ὄλην τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐλληνικῶν λόγων, δὲν ἐμάθομεν ἀκόμη να συντάσσωμεν καὶ νὰ παγγέλλωμεν λόγους καταλλήλους τῇ περιστάσει. Οἱ λόγοι τῶν τελετῶν μᾶς ἢ θὰ εἶνε καθ' ὑπερβολὴν ξηροὶ καὶ ἄμυθοι, ἢ καθ' ὑπερβολὴν ποιητικοὶ καὶ κενοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ μακροσκελεῖς καὶ ἀνιαιοί. Δὲν εἶνε ἐλάττωμα να μὴ ἐγεννήθη κανεὶς ρήτωρ, ἀλλ' εἶνε δείγμα τελείως ἀνατεθραμμένου ἀνθρώπου τὸ να ἤξευρη να εἴπῃ δύο λέξεις εἰς κάθε περίστασιν. Ἀνέγνωμεν πολλακίς τοιοῦτους συντόμους πανηγυρικοὺς ξένων, οἱ ὅποιοι μᾶς ἔκαμαν μεγάλαν ἐντύπωσιν· καὶ ὅμως οἱ ἐκφωνήσαντες αὐτοὺς δὲν ἦσαν ὄχι μόνον Κικέρωνες ἢ Δημοσθένεις, ἀλλ' οὔτε καν Κυπάρισσοι Στέφανοι, ὡς πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν, τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν δραστηριότητα. Ἐκτον, εἴμεθα ἀνεπίδεκτοι τελεταρχικῆς διαπαιδαγωγίσεως· δὲν ἐμάθομεν, οὔτε θὰ μάθωμεν ποτέ, να ποζάρωμεν, να σιωπῶμεν, να ἰστάμεθα, να κινούμεθα, να κρατῶμεν ἓνα κερί, να λέγωμεν μιὰν εὐχὴν, να ἐνθουσιαζώμεθα ὅταν πρέπει, να ὑποκλινώμεθα ὅπως πρέπει. Οἱ ὀλίγοι παρ' ἡμῖν μεμνημένοι εἰς τὰ δύσκολα ταῦτα τῆς ἀνατροπῆς μυστηρία, — ἀπαράμιλλος δὲ εἰς αὐτὰ ὁ Βασιλεὺς μᾶς, — ἀποτελοῦν πρὸς τοὺς πολλοὺς μιὰν ἀντίθεσιν ζωηροτάτην, ἢ ὅποια συντείνει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τοῦ ὄλου θεάματος τὴν ἀθλιότητα. Ἐβδομον — ὄγδοον, ἔνατον . . . χιλιοστὸν. Θὰ ἐδυνάμην να πολυπλασιάσω ἐπ' ἀπειρον τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἀποτυγχάνει κάθε μᾶς τελετὴ. Ἄλλὰ διατὶ να πολυλογῶ περισσότερο; Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν διορθῶνται μετὰ λόγια καὶ μετὰ ἄρθρα. Ἦθελα μόνον να δικαιολογηθῶ διατὶ, ὡς χρονογράφος, δὲν περιγράφω ἐνθουσιωδῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς Βιοτεχνικῆς Ἐκθέσεως καὶ να σᾶς κάμω να δυσπιστῆτε ὀλίγον πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἐφημερίδων — τὰς ὁποίας βέβαια δὲν ἐννοοῦμεν να μιμηθῶμεν, — καὶ πρὸς τὰ ἐπιθέτα δι' ὧν κατὰ συνθήκην χαρακτηρίζεται κάθε συνάθροισις ἐπίσημος, ἢ ὅποια ἔπρεπε να εἶνε ἐπιβάλλουσα καὶ μεγαλοπρεπὴς.

Ἐπὶ τέλος τί μᾶς μέλει; Ἡ τελετὴ εἶνε ἓνας τύπος καὶ δὲν θὰ χαθῶμεν τώρα διὰ τοὺς τύπους. Περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια βέβαια μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτὴ ἢ Βιοτεχνικὴ ἔκθεσις. Δι' αὐτὴν εἶνε ἀξία τῶν θερμότερων ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων ἢ παρ' ἡμῖν ὀφελιμωτάτη Βιοτεχνικὴ Ἐταιρεία. Εἰς τὰς κομψὰς καὶ φιλοκάλως διυπεθημένας αἰθούσας τοῦ Ζαπτείου μᾶς δεκνύει τὰ προϊόντα τῆς ἐλληνικῆς Βιομηχανίας, τὰ ὅποια μέχρι τοῦδε ἢ ἠγνοοῦμεν ἢ ἐξελαμβάνομεν ὡς εὐρωπαϊκά. Πολὺ πολὺ πλουσία ἢ Ἐκθεσις δὲν εἶνε εἶνε ὅμως ἀρκετὰ χαρακτηριστικὴ. Μαρτυρεῖ περὶ τῶν προόδων, τὰς ὁποίας ἐπετέλεσε τελευταῖον ἢ Βιομηχανία μᾶς εἰς ὅλα τὰ εἶδη, τόσον εὐγλώττως, ὥστε καὶ μιὰ μόνον ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἐκθεσιν ἀρκεῖ νὰ νηκταστήσῃ καὶ τὴν μακροτέραν ἀνάλυσιν καὶ τὸν θερμότερον πανηγυρικόν.

Γρ. Ξ.

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ¹

Ὅπως διάφορον εἶνε τὸ πρᾶγμα περὶ τῶν Φράγκων. Ἐν αἰς ἡμέραις τὸ φραγκικὸν κράτος ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου ἐλάμβανε διαστάσεις ἐπικινδύνους διὰ τὸ Βυζάντιον, καὶ οἱ Φράγκοι, καταλαμβάνοντες μὲν τὴν Ἰστρίαν καὶ τὴν Δαλματίαν, ἐποφθαλμιῶντες δὲ τὴν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν τεταγμένην Βενετίαν, ἐγίνοντο ὄχληροὶ γείτονες τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ἐγεννήθη ἡ βυζαντιακὴ παροιμία

Τὸν Φράγκον φίλον ἔχε, γείτονα μὴ ἔχῃ.

Τὴν παροιμίαν ταύτην διεφύλαξαν ἡμῖν οἱ ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ παρεφθαρμένην ὑπὸ τὸν τύπον ΤΟΝ ΦΡΑΝΚΟΝ ΦΙΛΟΝ ΕΧΙΣ ΓΙΤΟΝΑ ΜΗ ΕΧΙΣ τὰ χειρόγραφα τῆς βιογραφίας Καρόλου τοῦ μεγάλου τῆς γραφείσης λατινιστῆ ὑπὸ τοῦ Φράγκου ἱστορικοῦ Ἐθινάρδου. Περιέργον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ παροιμία αὕτη, διασωθεῖσα καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ φραγκικοῦ κράτους ἐν μέσῳ ὄλων νέων ἐθνολογικῶν ὄρων ἐνεκα τῆς παρ' ἡμῖν μετατροπῆς τῆς σημασίας τοῦ παλαιοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τῶν Φράγκων, φέρεται ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον μετὰ ἔνδεκα ὄλους αἰῶνας ἀνὰ τὰ στόματα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἐν τισὶ τῶν Κυκλάδων.

Εὐεξήγητος δὲ εἶνε ἡ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἰκανὴ διάδοσις τοῦ ὀνόματος Καταλάνος ἐφ' ὑβρεὶ καὶ περιφρονησεῖ. Εἶνε δὲ τὸ Καταλάνος τοῦτο ἡ ἐθνικὴ ὀνομασία τῶν κατοίκων τῆς Καταλωνίας. Πρὸς δὲ κατανόησιν τῆς ὑβριστικῆς ἐννοίας, εἰς ἣν κατήντησε τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα, ἀρκεῖ ἡ ὑπόμνησις τῶν δεινῶν, ἅτινα ὑπέστη κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμὸς ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῆς καταλωνικῆς λεγομένης ἐταιρίας. Οἱ Καταλάνοι οὗτοι, μετὰ τὸ πέρας τοῦ μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Φρειδερίκου καὶ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Ἀνδρηγαυοῦ συγκροτηθέντος πολέμου, γενόμενοι δεκτοὶ εἰς τὸ βυζαντιακὸν κράτος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ὑπηρετήσαν μὲν μέχρι τινὸς τὸ Βυζάντιον ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἔπειτ' ἀπέβησαν ἀληθῆς μάστιξ τοῦ κράτους. Καὶ κατώρθωσαν μὲν να γείνωσι τῷ 1311 πρὸς τοὺς ἄλλοις κύριοι τῶν τῶς ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ οἴκου τῶν Βριεννίων κατεχομένων Ἀθηνῶν, ἐδέσποσαν δὲ καὶ τῆς κομητείας τῶν Σαλώνων, ἀφῆκαν δὲ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἀληθινὸν ἐντυπώσις τῆς ὀμότητος αὐτῶν καὶ πλεονεξίας. Θλιβεράν εἰκόνα τῶν ἀκατονομάστων βιαιοπραγιῶν τῶν Καταλωνίων παρέχει εἰς ἡμᾶς ἀξία ἀναγνώσεως σελὶς τοῦ Βυζαντινοῦ συγγραφέως Θεοδούλου μαγίστρου, ἐνὸς τῶν συμβούλων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου. Ἀλλὰ καὶ ἂν θεωρήσωμεν ὑπερβολικὰ τὰ σιειρὰ χρώματα

¹ Ἴδε σελ. 140.

δι' ὧν ἐξεικονίζει ὁ Θεόδουλος τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Καταλωνίων, ἀρκεῖ ἡ ὁμολογία ὁμοφύλου αὐτῶν συγγραφέως καὶ συστρατιώτου, τοῦ Μουντάνερ, καυχωμένου, ὅτι οἱ Καταλώνιοι ἐπήνεγκον εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰ κατὰ δύναμιν μέγιστα τῶν δεινῶν. Καὶ ἐφάνησαν μὲν ποτε καὶ οἱ Ἕλληνες ἄπιστοι πρὸς τοὺς Καταλωνίους, ἀλλὰ τὰ μακρὰ δεινὰ ὅσα ἐκεῖνοι ὑπέστησαν παρ' αὐτῶν δικαιολογοῦσι τὴν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ διακρήσιν τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τοῦ Καταλάνου ἐφ' ὕβρει. Καὶ πολὺν δὲ χρόνον μετὰ τὴν παύσιν τῶν καταλωνικῶν ἐπιδρομῶν διετηρεῖτο ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ. Οὕτω νεαρὰ κόρη, ἐν δημοτικῷ ἔσματι τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος τελευτώσης, δίδει εἰς τὸν ἐρώμενον αὐτῆς, ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελε λησμονήσει αὐτὴν, τὴν κάτωθι κατάραν, ἐν ᾗ ἡ ὑπὸ Καταλάνων αἰχμαλωσία τάσσεται παρὰ τὸν λαόν·

Ἄβουληθῆς νὰ μ' ἀρνηθῆς καὶ νὰ μ' ἀλησμονήσης
 ἔς τούρικα σπαθιά σὲ ἰδῶ, ἔς Καταλάνου χέρια,
 Ἀράπιδες νὰ σ' εὔρουσι καὶ Μαῦροι νὰ σε σώσουν
 κ' εἰς ὄχλον Σαρακηνικὸν τρεῖς μαχαίριαις σου
 δώσουν,
 ἢ δυὸ νὰ γιγίζουν ἔστην καρδιάν κι' ἄλλη στὰ
 μυαλά σου
 καὶ ἔστον ἄφρον τῆς θάλασσας νὰ βροῦσιν τὰ
 μαλλιά σου,
 καὶ τότες νὰ λθῶ νὰ σε ἰδῶ διὰ παρηγοριά μου,
 ἔστὸ ἔξοδι σου νὰ ἔξηγηθῶ, νὰ δροσιστῇ ἡ καρ-
 διά μου.

Καὶ ἄλλο δὲ τῶν ἐθνῶν, παρ' ὧν πολλὰ δεινὰ ὑπέστη ὁ ἑλληνισμὸς τῶν μέσων αἰώνων, οἱ Ἀραβες, ἦτο εὐλογον νὰ ἐπισύρῃ τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων ὀργήν. Καὶ δὲν γνωρίζω μὲν ἐκφράσεις ὑβριστικὰς τοξευθείσας ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἀλλ' ὁ νεώτερος ἑλληνισμὸς περιέσωσε παροιμίας καὶ παροιμιακὰς ἐκφράσεις, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

Σαρακηνὸς ἔς τὸ σπίτι σου
 καὶ σὺ ὅπου θέλεις γύρευε

εἶνε παροιμία ἐνδεικτικωτάτη, σημαίνουσα τὴν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν σαρακηνικῶν ἐπιδρομῶν ὑποκατάστασιν τοῦ ἐπιδρομῆως εἰς τὸν ἐξοικιστὸν Ἕλληνα κτήτορα. Καὶ ἄλλως δ' ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ νέου ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ Σαρακηνὸς παριστάνεται ὡς εἶδος τι διαβόλου, τὴν δὲ ὁρμὴν καὶ τὸ πλῆθος τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομῶν ὁμοίᾳ ἢ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιχωρίζουσα παροιμιακὴ ἐκφράσις *Σαρακηνοὶ καὶ Μῶροι*, σημαίνουσα τοὺς ἀθρόους, τοὺς παντοδαπούς, τοὺς πανταχῶθεν συρρέοντας.

Ἐν δὲ τῶν ἐθνῶν, καθ' ὧν βαρεῖα κατηνέχθη ἡ ὀργὴ καὶ ἡ εἰρωνεία τῶν Βυζαντινῶν, εἶνε καὶ οἱ Ἀρμένιοι. Εὐεξήγητος δ' ἡ τοιαύτη ἀντιπάθεια τοῦτο μὲν ἕνεκα τῶν οὐχὶ πάντοτε φιλικῶν σχέσεων τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τοὺς Ἀρμένιους, τοῦτο δὲ καὶ ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας ἐπὶ τῇ ἐπιτηδειότητι καὶ πανουργίᾳ, μεθ' ἧς πολλὰκις

κατῶρθωσαν Ἀρμένιοι νάναρριχθῶσιν ἐν τῇ βυζαντινῇ αὐλῇ εἰς τὰ ὕψιστα τῶν ἀξιωματῶν. Ἐντεῦθεν ἡ βυζαντινὴ παροιμία *Ἀρμένιον ἔχεις φίλον, χεῖρον ἔχθρον μὴ θέλε*. Εἰκάζεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλη παροιμία ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἀρμένιους ἢ λέγουσα *Ἐν τῇ λείψει τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ Μάρδαρις ἄγγελος*. Ἐπειδὴ Μάρδαρις ἦτο τὸ ὄνομα ἀρμενικῆς τινοῦ πόλεως, ἡ παροιμία αὕτη φαίνεται σημαίνουσα, ὅτι ἐν ἑλλείψει ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς Παληοαρμένιος θεωρεῖται ἀγαθός, οἰοεὶ ἐλέγμεν, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν τυφλῶν ὁ μονόφθαλμος βασιλεύει. Ἀλλὰ τὰ ὀριμύτατα τῶν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ῥηθέντων κατ' Ἀρμενίων ἐγράψεν ἡ Κασιανὴ, ἡ γνωστὴ ποιήτρια τοῦ ἰδιομέλου τοῦ ψαλλομένου τὴν μεγάλην Τετάρτην. Οἱ στίχοι αὐτῆς εἶνε οἱ ἑξῆς·

Τῶν Ἀρμενίων τὸ δεινότατον γένος
 ὑποῦλον ἔστι καὶ φαυλόδες εἰς ἄγαν,
 μακροὺς τε καὶ τρεπτόν καὶ βασκαῖνον
 πεφυσιωμένον πάμπλειστα καὶ δόλου πλήρες,
 εἰπέ τις σοφὸς περὶ τούτων εἰκότως.
 Ἀρμένιοι φαῦλοι μὲν κἄν ἀδοξῶσι,
 φαυλοτέρου δὲ γίνονται δοξασθέντες,
 πλουτήσαντες δὲ φαυλότατοι καθόλου,
 ὑπερπλουτισθέντες δὲ καὶ τιμηθέντες
 φαυλεπιφαυλότατοι δεικνύνται πᾶσι.

Εἶνε δὲ φανερόν, ὅτι ἡ Κασιανὴ περιέλαβεν εἰς τὴν Ἀρμενιάδα τῆς ταύτης ὡς περὶ τῶν Ἀρμενίων λεχθέντα ὅσα, καθ' ἃ εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐγράψαν ἐν ἐπιγράμματι τοῦ ἔκτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος κατὰ τῶν Καππαδοκίων.

Τέλος δ' εἰς ταύτας τὰς ἐναντίον παντοίων ἐθνῶν ὕβρεις τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἀντιθέσεις ἣν ἐπέδειξαν μετὰ τὸ σχίσμα συλλήθῃ πρὸς τοὺς εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν τασσομένους λαούς. Τὸ *Λατίνος* ἀπέβη παρὰ τοῖς Ἕλλησι τῶν μέσων αἰώνων λέξις ὑβριστικῆ, ἧς τὸ ἐπαχθὲς κῆξήθη ἰδίως μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1204. Οἰοεὶ δὲ κορυφωμὰ τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς ἄμα καὶ θρησκευτικῆς ἀντιθέσεως τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν λατινικὴν Δύσιν ὑπάρχουσαν νὰ θεωρηθῶσιν οἱ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς τελευταίας ἀλώσεως βαρυσήμαντοι λόγοι τοῦ Νοταρᾶ, ἀναφωνούντος· *Κρειντότερόν ἐστιν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακίολιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν λατινικὴν*.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα περὶ τῆς ἄλλως ἀστόργου Δύσεως ἐφρόνει τὸ ἐκπνέον Βυζάντιον, τὴν αὐτὴν περιφρόνησιν ἐπεδείκνυον οἱ Βυζαντινοὶ πρὸς ἔθνη συγγενῆ, δυνάμενα νὰ συναπαμύνωσι μετὰ τῶν ἐξοσθηνηκῶν Ἑλλήνων τὸν μέγαν κίνδυνον. Τρανή δ' ἀπόδειξις τῆς τοιαύτης πρὸς Ἀλβανούς καὶ Βλάχους περιφρονησεως εἶνε τὸ κατὰ τοῦ φιλοσόφου καὶ ῥήτορος Νεοφύτου στωικῶν ποίημα τοῦ Ἰωάννου Κατράρη, ζήσαντος τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Τοῦ περιεργωτάτου τούτου ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν

ποιήματος παραθέτω ἐνταῦθα τοὺς πρώτους στίχους, ἅτε μολὶς που ὄντος γνωστοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστᾶς.

Τίς οὐκ οἶδε τῶν ἀπάντων
 τὸν Νεοφύτον τὸν πάνυ ;
 ὅς ἀπὸ τινος ὀνειρού
 καὶ δαιμονιώδους θεᾶς
 τὸν ἐγκέφαλον ἐσείσθη,
 καὶ τινὰ φρικώδη λέγει
 καὶ παρακεκινημένα
 καὶ φαντάζεται γενέσθαι
 μετ' ὀλίγον πατριάρχης,
 ἣν πολλὴν ἀνήθησεν ;
 δαιμονιάριν καλοφείριν
 καὶ τρελὸν φιλοσοφούδιν,
 ὑπεροπτικὸν δὲ ἄγαν
 καὶ φιλόργυρον ἐξόχως,
 καὶ τὸ πᾶν νῦν ἱστορήσω,
 τοῦτον νῦν ὑμῖν προθήσω.

Τίς καὶ πόθεν ὁ γεννάδας ;
 τῶν Σωσκῶν φασὶ γενέσθαι,
 καὶ τῶν Μολυσκῶν πατρίδας,
 καὶ πατέρας Βλαχιώτας
 Στάναν καὶ Φρατζίλαν ὄντας,
 τὸ δὲ γένος Ἀλβανίτου
 συγγραθέντας μετὰ Βλάχων
 τοῦτον ἔρυσαν τὸν μέγαν
 μισοθάραβρον τι τέρας.

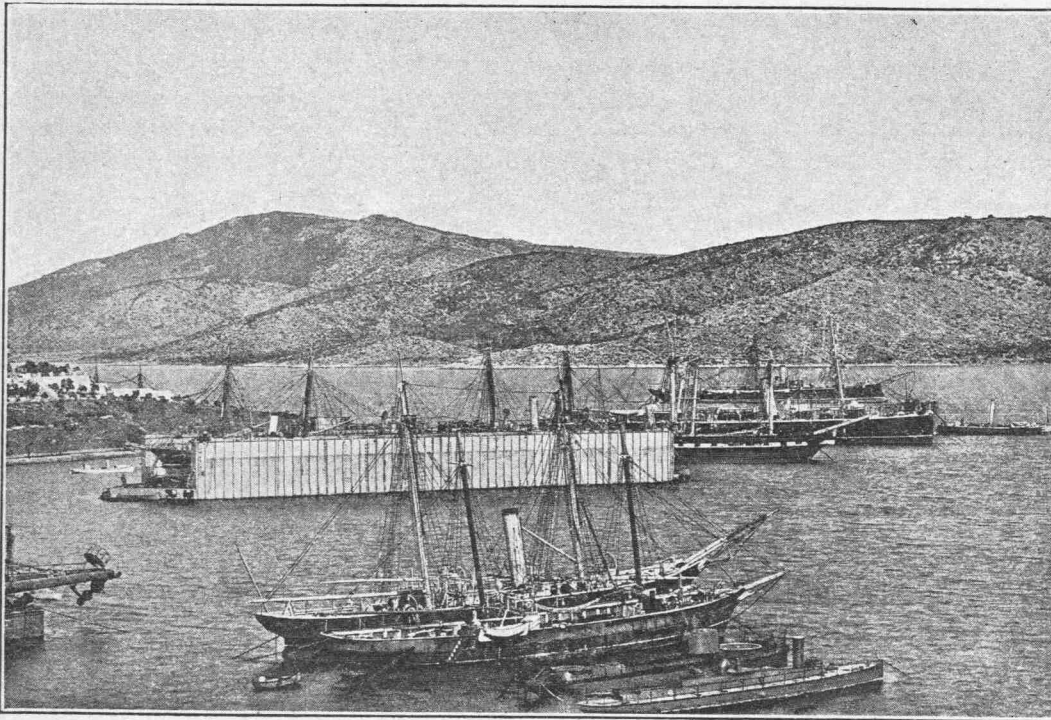
Τὸ γοῦν σχίσμα καὶ τὴν ὄψιν
 πεπλασμένα πάντα φέροι,
 καὶ τις ἀσκητῆς ἂν δόξῃ
 τοῖς οὐχὶ σαφῶς εἰδόσιν
 ὅταν δὲ δουκάτον ἴδῃ,
 ἔνθου γίνεται καὶ χαίρει,
 καὶ σκιρτᾷ καὶ πυρριγίζει,
 ἔτοιμος παθεῖν ὧν πάντα
 καὶ πυρὸς κατατολμησαι
 καὶ καταφρονῆσαι ξίφους,
 ἵνα λάβῃ τὸ δουκάτον
 τὸ δουκάτον γὰρ συνάγει
 καὶ πρὸς τὸ δουκάτον βλέπει,
 καὶ δουκάτον ἀναπνέει,
 ὡς περ τὸν χρυσὸν ὁ Μίδα·
 κἄν διαλεχθῇ, δουκάτον,
 κἄν καθευθῇ τὸ δουκάτον
 ἐπὶ διανοίας τρέφει
 καὶ τοσοῦτον φίλτρον φέροι,
 ὡς ὁ ὁμολογεῖν πολλάκις
 μηδὲ τεθνηκότα λήθην
 ἐσχικήναι τοῦ δουκάτου
 οὕτως ἄπληστὸς τις ἔρω
 τοῦτον ἔχει τοῦ δουκάτου.

Βούλει καὶ μορφὴν ἀκούσαι ;

Τὴν μὲν γέννην ἔστι Βλάχος,
 Ἀλβανίτης δὲ τὴν ὄψιν,
 τοῦ δὲ σώματος τὴν θέσιν
 Βουλγαροαλβανιτοβλάχος
 οἶδε τοὺς πτωχοὺς διδάσκειν
 καὶ συνάγειν τὰς κομμάτας
 καὶ μερίζειν ἰσοτίμως,
 ἵνα πάντως τι κερδάνῃ
 λαρυγγίζει δὲ πολλάκις,
 καὶ τὴν γένυν ὁμαλίζει,
 καὶ τὸ δὸς πολὺ προφέρει,
 ἵνα τι σοφὸν ἀκούσῃ·
 ὅταν δὲ καὶ συντυγχάνῃ,
 τὸ κλοκοτενίτζιν λέγει
 καὶ τὸ γλάβα καὶ τὸ βοῖνον
 καὶ τὸ κάρα τεκοθέτα·
 τί ποτε σφετεῖ Δημήτρι
 ντάμι μπίργες μεπελοτρίτζα,
 μπράπα τὰ κολοφιλιέτα.

Τοῦτον ὁ πατὴρ ὁ σπείρας
 ὑπέθετο κρυφίως
 ὡς περ Πρίαμος τὸν παῖδα,
 προσιδῶς, αἶμαι, τὸ μέλλον
 ὡς κακὸν τι πάντως ἔσται
 καὶ τι τέρας τῶν ἀπίστων
 ὡς δ' οὐν ἐνηλικιώθη,

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ πλωτὴ δεξαμενὴ τοῦ Ναυστάθμου

Ματζουκάτος ἐκαλεῖτο
καὶ χοιροβοσκὸς τὴν κλῆσιν,
ἐκορδακίζε συρίττων,
ἔπαιζε καὶ τὸ θαμποῦριν
καὶ πολλάκις ἐκεκράγει
«λέρω λέρω πλατανίτζα»
αἶγας δ' ἔβασκε καὶ χοίρους
καὶ τὰ νήπια τῶν μύσγων.

Οἱ δὲ τοιοῦτοι βυζαντιακοὶ ἐμπειρημένοι
τῶν Βλάχων καὶ Ἀλβανῶν ἄγουσιν ἡμᾶς
εἰς τὰς παρὰ τοῖς νέσις Ἑλλησιν ἔθνικὰς
ἕθρεις, ἐν αἷς αἱ κατὰ τῶν δύο τούτων
ἔθνῶν ἐπέχουσιν ἀξίαν λόγου θέσιν οὐχ ἦ-
τον ἢ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους.
Καὶ τὸν μὲν Ἀλβανὸν κατηγορεῖ ὁ νέος
Ἕλληνας ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ἀδικίᾳ καὶ ἀκαθαρ-
σίᾳ. Εἰς ταῦτα δ' ἀναφέρονται αἱ νεοελ-
ληνικαὶ παροιμίαι

- Ἀρβανίτη ἂν κάμης φίλο
βάστα καὶ κομμάτι ξύλο.
- Ὁ θεὸς δὲν εἶν' Ἀρβανίτης
ἀλλὰ δικαιοκρίτης.
- Ὁ Ἀρβανίτης πλένεται
καὶ ἡ ποδιά του χαίρειται.

Περὶ δὲ τῶν Βλάχων πλείστας ὄσας ἔχει
ὁ Ἕλληνας παροιμία. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές,
ὅτι Βλάχος κατήνησε νὰ σημαίνει τὸν
ποιμένα καὶ τὸν χωρικὸν, ἴσως δὲ τινες τῶν
παροιμιῶν ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ Βλάχ-
ων ἔχουσι τοῦτο τὸ ὄνομα οὐχὶ ὑπὸ τὴν
ἔθνικὴν αὐτοῦ σημασίαν, ἀλλ' αἱ πλεῖ-
σται, καὶ δὴ ὅσαι αὐτῶν εἶνε ἀρχαιότε-
ραι, δὲν εἶνε ἀμέτοχοι ἐννοίας ἐθνολογικῆς.
Παραθέτω δ' ἐνταῦθα τὰς τοιαύτας πα-
ροιμίας, θεωρῶν περιττὴν πρὸς ἀποφυγὴν
μικρολογίας τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν.

- Ἐσκοτώσαν ἕνα Βλάχο
ἔς τὰ παπούτσια μου τὸ γράφο.
- Ὅλο τοῦ Βλάχου τὸ τυρὶ τυρόπητα νὰ γείνη.
- Κόφτει ὁ Βλάχος τὸ τζαρούχι

- κι' ὅπου θέλῃ ἄς βγῆ ἡ μύτη.
 - Ἐέρει ὁ Βλάχος
τί ἔγει ὁ τράστος.
 - Ὁ Βλάχος ἂν δὲν τοῦ πάρουν τὸ σκιαδί δὲν
πληρώνει τὸ κουμμέρι.
 - Ὁ Βλάχος ἄρχων κι' ἂν γενῆ πάλιν προ-
τσιαῖς μυρίζει.
 - Ὁ Βλάχος ἄρχος κι' ἂν γενῆ βλαχίλιας θὰ
μυρίσει.
 - Τί ξέρει ὁ Βλάχος τί εἶν' τὸ σφουγγᾶτο;
 - Ὅλοι οἱ Βλάχοι μιὰ γενειά.
- [Ἔπεται συνέχεια]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ¹

Διήγημα Ἐδγάρδου Πόου.-Μετάφρ. Ε. Δ. Ροῖδου.

— Τὸ ὑπόπτεια, ἀπήνητησεν ὁ Λεγρᾶν
ἀφίνων τὸν μαῦρον καὶ χοροπηδῶν ἀπὸ τὴν
χαράν του. Δόξα τῷ Θεῷ, ὅλα πηγαίνουν
καλά. Πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν ἀμέσως.
Εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχίας.

Ὅταν ἐπανάληθον παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ
δένδρου, ἔκραξε καὶ πάλιν τὸν μαῦρον καὶ
ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ φωνῆς, ἥτις ἦτο ἡδὴ
ἡσυχωτάτη.

— Εἶπέ με, Δία, τὸ κρανίον εἶναι καρ-
φωμένον εἰς τὸν κλάδον μὲ τὸ πρόσωπον
γυρισμένον πρὸς τὰ ἔξω ἢ πρὸς τὸν κορμὸν
τοῦ δένδρου;

— Πρὸς τὰ ἔξω, ἀφέντη, διὰ νὰ ἡμπο-
ρέσουν οἱ κόρακες νὰ φάγουν τὰ μάτια του
χωρὶς κανένα κόπον.

— Πολὺ καλὰ. Τώρα εἶπέ μου ἀπὸ
ποῖον ἄματι ἔρριψες τὸν κάρχον. Ἀπὸ

¹ Ἴδε σελ. 142.

τοῦτο ἢ ἀπὸ ἐκεῖνο; καὶ ταῦτα
λέγων ἤγγιζε διὰ τοῦ δακτύλου
τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μαῦρου, τὸν
ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον.

— Ἀπὸ τοῦτο τὸ ἄματι, ἀφέν-
τη, τὸ ἀριστερό, καθὼς μ' ἐπρόσ-
ταξες νὰ κάμω, ἀπήνητησεν ὁ Δίας
δεικνύων καὶ πάλιν τὸν δεξιὸν του
ὀφθαλμόν.

— Τότε πρέπει νὰ ἔξανηρίσω-
μεν.

Ὁ φίλος μου, εἰς τοῦ ὅποιου
τὴν τρέλλαν ἤρχιζα νὰ διακρίνω
μιάν κάποιαν μέθοδον καὶ τάξιν,
ἔσπευσε νὰ μεταθέσῃ τὸν πάσσα-
λον, διὰ τοῦ ὅποιου εἶχε σημειώ-
σει τὸν τόπον ὅπου ἔπεσεν ὁ κάρ-
χος, τρεῖς δακτύλους πρὸς δυσμὰς
καὶ ἐκτείνας καὶ πάλιν τὴν ται-
νίαν του ἀπὸ τὸ πλησιέστερον μέ-
ρος τοῦ κορμοῦ πρὸς τὸν πάσσα-
λον καὶ ἐκείθεν εἰς ἀπόστασιν πεν-
τήκοντα ποδῶν ἔκαμην εἰς τὸ ση-
μεῖον ἐκεῖνο νέαν ὁπήν, ἀπέχουσαν,
ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἱκανὰς γιάρδας
ἀπὸ τὴν πρώτην. Ἀφοῦ δὲ ἐχά-
ραξε περὶ τὸ νέον τοῦτο κέντρον
ἄλλον κύκλον κατὰ τι εὐρύτερον

τοῦ προηγουμένου, ἀνελάβαμεν τοὺς λίσγους
καὶ ἤρχισαμεν καὶ πάλιν νὰ σκάπτωμεν.

Ὁ κάματός μου ἦτο ὑπερβολικός. Πρέ-
πει ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι, χωρὶς νὰ δύ-
ναμαι νὰ εἶπω πῶς ἔτυχε νὰ μεταβληθῆ
ἡ διάθεσις μου, ἠσθανόμην πολὺ μικροτέ-
ραν τῆς πρὶν ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν ἐργα-
σίαν ταύτην. Ἀντὶ ἀσκόπου καὶ ἀνοήτου
τὴν εὕρισκα σχεδὸν ἐνδιαφέρουσαν. Τοῦτο
ἦτο ἴσως ἀποτέλεσμα τῆς ἀπολύτου εἰς
τὴν ἐπιτυχίαν πίστεως καὶ τοῦ προφητικοῦ
ἤθους τοῦ Λεγρᾶν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν
αὐτοῦ ὄχι μόνον ἔσκαπτα μὲ πολλὴν προ-
θυμίαν, ἀλλ' ἤρχοντο καὶ στιγμιαί κατὰ
τὰς ὁποίας ἐκύντατο τὸ βάθος τοῦ λάκκου,
ὡς ἀναζητῶν τὸν θησαυρὸν, τοῦ ὅποιου ἡ
ὕπασια ἐσάλυσε τοῦ φίλου μου τὰς φρέ-
νας. Τοὺς τοιοῦτους βεμβασμοὺς διέκοψαν,
μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἐρ-
γασίας, νέα καὶ πολὺ θορυβωδέστερα τῶν
πρώτων γαυγίσματα τοῦ Βόλφ. Αἱ πρὶν
ὕλακαί του ἠδύναντο ν' ἀποδοθῶσιν εἰς
ὑπερβολὴν ζωηρότητος καὶ εὐθυμίας, ἀλλὰ
κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ ἐξάψις του ἐφάι-
νετο τόσον μεγάλη καὶ ἐπίμονος, ὥστε
δύσκολον ἦτο νὰ ὑποτεθῆ ὅπως ἀναίτιος.

Ὁ Δίας ἐζήτησε καὶ πάλιν νὰ τὸν φι-
μώσῃ, ἀλλ' ὁ σκύλος ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς
χειράς του, ἐπήδησεν εἰς τὸν λάκκον, ἤρ-
χισε νὰ ζυθὼν ὠρυόμενος τὸ χῶμα διὰ τῶν
ὀνύχων καὶ μετ' ὀλίγων ἀπεκάλυψε σωρὸν
ἀνθρωπίνων ὀστέων, ἀποτελούντων ὄσο πλη-
ρεις σκελετοὺς. Περὶ τὰ κόκκαλα ταῦτα
ἀπέμεναν λειψανά τινα σαπρού καὶ θριμ-
ματισμένου μαλλίνου ὑφάσματος καὶ τινα
μετάλλινα κομμάτια. Εὐθύς μετὰ ταῦτα ἀνε-
σκάψαμεν τὴν ἐσκαμμένην λεπίδα με-
γάλῃς καταλανικῆς μαχαίρας καὶ πέντε